

ken om plaats te maken voor een herneming van *De Vrek*, vorig jaar door Dirk Tanghe in het NTG geënceneerd. Toegegeven, *Marat/Sade* is geen goede produktie. Toegegeven, *De Vrek* heeft succes. Maar deze oplossing weerspiegelt het dilemma waarin NTG zich reeds enkele jaren bevindt en waarin het blijkbaar geen keuze wil maken. Men tracht zowel het publiek te behouden dat naar goedverkoopbaar, easy-going werk komt kijken, als die toeschouwers die het wat moeilijkere, niet evidente theater verkiezen. Het valt hierbij constant tussen twee stoelen. Hoe langer het de keuze uitstelt en uit de twee ruiven blijft eten, hoe nijpender het zijn eigen situatie op termijn zal maken, hoe moeilijker het ook een artistiek wederwoord zal kunnen geven op het vernieuwende leven dat zich in de Gentse marge in diverse disciplines begint te ontwikkelen.

Een zelfde dubbelzinnigheid kenmerkt ook Arca waar enerzijds directeur Jo De Caluwé zijn eigen projecten uitwerkt en waar anderzijds (gescheiden van het voorgaande) het duo Jos Verbist-Jappe Claes een integraal seizoen aanbiedt. De opbouw van een ensemble krijgt van Verbist de absolute prioriteit (zie ook het interview met Verbist verderop). Maar een gezelschap dat voorstellingen voor een publiek speelt, functioneert anders dan een groep (of een school) die zich oefent. Een ensemble kan slechts opgebouwd worden in een volwaardige wisselwerking met een publiek en een tijd. Is de dunne innerlijkheid van een aantal van de personages uit *Nachtasiel* niet precies te verklaren door een te veel opgesloten zitten in dit eigen project van ensemblevorming, waardoor 'de kleur van deze tijd' niet meer of te weinig tot het werk doordringt?

De Tijd beschikte tot nog toe niet echt over een vast gezelschap. De fusie van Akt/Vertikaal met De Witte Kraai was er in de eerste plaats één tussen de artistieke leiders Ivo Van Hove en Lucas Vandervorst en hun naaste medewerkers. Sinds deze fusie regisseerde Van Hove *Macbeth*, De Koltès-tekst *In de eenzaamheid van de Katoenvelden* en *Don Carlos*. In de Profieldag omtrent De Tijd die het Vlaams Theaterinstituut op 1 oktober jl. organiseerde, werd zowel door Jan Versweyeld als door Ivo Van Hove bevestigd dat zij in hun werking de overgang willen maken naar grotere zalen en grotere middelen. Daar waar die stap in de scenografie al wel bevredigende resultaten oplevert, blijft het acteerwerk nog grotendeels onder de maat. Van Hove heeft in het verleden vooral beeldend theater gemaakt. Vandaag zijn complexe teksten zijn uitgangspunt, wat aan de acteursregie veel meer eisen stelt. Op

de vermelde Profieldag stelde Van Hove ook dat bij het werken met een grote groep soms meer energie kruipt in 'het in toom houden' van zo'n ploeg dan in het artistiek vormgeven. De overgang van klein naar groot wordt niet in één dag gemaakt. Om het project dat De Tijd zich gesteld heeft te realiseren, lijkt het werken aan een ensemble alvast een belangrijke prioriteit.

Wanneer men uit de cast van *De Meeuw* boeiende vertolkers als Dries Wieme, Jan Declair en Els Dottermans naast elkaar zet, dan ziet men meteen dat niet minder dan drie acteursgeneraties in deze voorstelling verzameld werden. Een ambitieus project voor zo'n kleine groep, maar wat zijn de intenties en/of mogelijkheden hiervan in de toekomst? De poging om talentvolle acteurs van diverse generaties te hergroeperen rond één project, is als idee niet nieuw. In feite ontwikkelt Walter Tillemans vandaag in het Raamtheater een gelijkaardige praktijk. Maar BMC springt met dit gegeven niet om op de broze, ontwrichtende manier die Jan Decorte bij zijn *Maria Magdalena* in 1981 hanteerde. De acteurszekerheden worden niet onderuit gehaald. De type-casting is al te evident. *De Meeuw* is als voorstelling zelfverzekerd, handig, maar niet doorbrekend. Als het, zoals bij deze *Meeuw* de bedoeling van BMC is, om met een gediversifieerde groep van sterke en zelfs bekende acteurs grote teksten te spelen, op een warm-menselijke en vormelijk gematigde wijze, en men hiermee — zie het enthousiaste onthaal van deze voorstelling — een groot publiek kan bereiken, waarin ligt dan nog het verschil tussen deze opdracht en die van een A-gezelschap?

Tenzij in het feit dat BMC dit met veel minder middelen moet realiseren? De beangstigende unanimiteit waarmee deze produktie positief werd begroet, leek gekleurd met het nostalgische gevoel van 'eindelijk iets terug te vinden wat men al zoveel jaren verloren was.' Wat dan wel? Een 'algemeen menselijk', 'goed ogend', 'goed gespeeld' en 'goed geregisseerd' theater? Is dat de inzet van het theater in onze tijd?

Conclusie

De conclusies lijken niet zo opmonterend.

1. De enige taak die voor de A-gezelschappen overblijft, na aftrek van wat kleinere groepen als BMC reeds daarnaast doen, blijkt er een van *kwantitatieve* aard te zijn: het hanteren van grote middelen. *Marat/Sade* met massascènes, *Alice* in technicolor, *Woyzeck* in cinemascoop. Monumentaliteit is daarvan de adequate sceno-

grafische uitdrukking; maatschappelijke dimensie wordt in zo'n context uiteraard naar de achtergrond verschoven. Of kan je tegen 'grote middelen' ook anders aankijken?

2. Historisch gezien zijn de A-gezelschappen de dragers van het professionaliseringsproces in ons theater, maar deze fakkel hebben zij al een tijdje aan kleinere structuren moeten doorgeven. Professionalisering is een belangrijke verworvenheid, maar wat hebben de opvolgers/dragers ervan nóg aan te bieden? Wat Arca, BMC en De Tijd voorstaan lijkt uiteindelijk veel meer op de herinvulling van een oud concept dan op een nieuw concept.

3. Hoe zal dit in de toekomst evolueren? Laten we even een 'groei-scenario' uittesten. Arca heeft drie artistieke leiders (Jo Decaluwe, Jos Verbist en Jappe Claes), De Tijd twee (Ivo Van Hove en Lucas Vandervorst) en BMC eveneens twee (Luk Perceval en Guy Joosten, straks hebben ze er drie als Jappe Claes van Arca naar BMC overkomt). Indien de middelen van deze groepen gestadig zouden groeien, zou dan het aantal 'vaste regisseurs' in hun dienst ook groeien tot 4, 5, 6? Indien een dergelijke evolutie zich zou voordoen, zullen deze groepen op dat moment wellicht de behoefte voelen boven deze vaste vormgevers een directeur te plaatsen om de efficiëntie in de werking van zo'n groeiende structuur veilig te stellen. De nu nog reizende groepen (BMC en De Tijd) zullen waarschijnlijk op dat moment, net als Arca, een 'vast huis' verworven hebben. Dan is de cirkel rond en heb je nieuwe A-gezelschappen.

De relatie tussen traditie en vernieuwing, tussen centrum en marge wordt vandaag meer en meer op losse schroeven gezet. Het is perfect mogelijk dat er zich binnen het theaterlandschap *andere* bewegingen en verschuivingen voordoen dan alleen die van de marge naar het centrum; wat vandaag marginaal is, blijft het meestal. Het centrum is zijn functie kwijtgeraakt en de groepen die tot nog toe de middenmoot vormden — zich situerend op diverse afstanden tussen die twee uitersten — ziet men op dit moment veel meer *het centrum naar zich toehalen*, dan dat ze zelf dat centrum binnenstappen. Deze vaststelling geeft meteen objectieve gronden aan de vlucht van KVS- en NTG-acteurs naar Arca; aan de aanwezigheid van KVS-actrice Chris Lomme in de cast van *De Meeuw*, enz. Waarom zou dit soort omgekeerde bewegingen dan ook niet aanleiding kunnen geven tot een ander, een 'fusie-scenario'? Voeg — bij wijze van oefening in het luchtledige — De Tijd, BMC en het project dat Hugo Claus in Gent wil beginnen, plus misschien wat Arca-medewerkers bij